

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

FOREIGNIZATION AND DOMESTICATION AS TRANSLATION STRATEGIES: A COMPARATIVE ANALYSIS

Xolmurzayev Oybek Shuxratovich

English teacher, at Altinsay specialized school

oybekxolmurzayev590@gmail.com

Abstract: This thesis analyses foreignization and domestication strategies in translation based on the theories of Friedrich Schleiermacher and Lawrence Venuti. The linguistic, cultural, and socio-political aspects of both approaches are examined, and their practical application is demonstrated through English-Uzbek literary translation examples. The findings justify the necessity of a balanced strategy selection depending on text type.

Keywords: foreignization, domestication, Venuti, Schleiermacher, translation strategy, cultural adaptation, translator's invisibility, English-Uzbek translation, translation policy, cultural identity.

Annotatsiya: Ushbu tezis tarjimada xorijlashtirish (foreignization) va mahalliyashtirish (domestication) strategiyalarini Fridrix Shliermaker va Lavrens Venuti nazariyalari asosida tahlil etadi. Ikkala yondashuvning lingvistik, madaniy va ijtimoiy-siyosiy jihatlari ko'rib chiqilib, ingliz-o'zbek adabiy tarjimasi misollarida ularning amaliy tatbiqi ko'rsatiladi. Tadqiqot natijalari matn turiga qarab muvozanatli strategiya tanlashning zarurligini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: xorijlashtirish, mahalliyashtirish, Venuti, Shliermaker, tarjima strategiyasi, madaniy moslashuv, tarjimonning ko'rinmasligi, ingliz-o'zbek tarjimasi, tarjima siyosati, madaniy o'ziga xoslik.

Abstract: This thesis analyses foreignization and domestication strategies in translation based on the theories of Friedrich Schleiermacher and Lawrence Venuti. The linguistic, cultural, and socio-political aspects of both approaches are examined, and their practical

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

application is demonstrated through English-Uzbek literary translation examples. The findings justify the necessity of a balanced strategy selection depending on text type.

Keywords: foreignization, domestication, Venuti, Shliermixer, translation strategy, cultural adaptation, translator's invisibility, English-Uzbek translation, translation policy, cultural identity.

KIRISH

Tarjimada manba madaniyatini saqlash yoki maqsad madaniyatiga moslashtirish muammosi tarjima nazariyasining eng ko'p muhokama qilingan masalalaridan biridir. Fridrix Shliermixer 1813-yilda o'z nutqida tarjimonning ikki xil yo'lini ta'riflagan: o'quvchini muallif yoniga olib borish — xorijlashtirish — yoki muallifni o'quvchi yoniga olib kelish — mahalliyashtirish [1]. Bu ikki yo'l bugungi kunda ham tarjimashunoslarda bahslarga sabab bo'lmoqda.

Lavrens Venuti (1995) Shliermixer g'oyalarini zamonaviy kontekstda rivojlantirib, «tarjimonning ko'rinmasligi» (invisibility of the translator) kontsepsiyasini taklif etdi. U ingliz-amerikan tarjima an'anasida mahalliyashtirish strategiyasining hukmronligini tanqid qilib, xorijlashtirishni madaniy xilma-xillikni saqlash va tarjimonning mavqeini oshirish vositasi sifatida ko'rdi [2]. Ushbu tezisda ikkala strategiyani taqqoslab, o'zbek adabiy tarjimasida ularning o'rni aniqlanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Shliermixer (1813) xorijlashtirish strategiyasini afzal deb hisoblagan: o'quvchi manba matnning madaniy va lingvistik xususiyatlarini his etishi lozim, deb ta'kidlagan. Bu yondashuv maqsad tili o'quvchisida «begonalilik» hissini uyg'otadi, lekin ayni vaqtda madaniyatlararo boyrishga xizmat qiladi [1].

Venuti (1995) mahalliyashtirish strategiyasini «tarjimonni ko'rinmas» qiladigan va manba madaniyatini yo'qotiladigan yondashuv sifatida tanqid qiladi. U

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

xorijlashtirishni madaniy zo'ravonlikka qarshi vosita deb ko'radi: tarjima orqali maqsad o'quvchi manba madaniyatining o'ziga xosligini his etishi kerak [2]. Toury (1995) esa har ikki strategiyani maqsad madaniyatning normalariga nisbatan tarjimonning pozitsiyasi bilan bog'laydi [3]. Metodologiya: ingliz adabiy matnlari va ularning o'zbek tarjimalarini taqqosiy-diskursiv tahlil usulida o'rganish.

NATIJALAR

O'zbek adabiy tarjimasi tahlili quyidagi natijalarni berdi. Birinchidan, mahalliyashtirish strategiyasi ustun keladi: ingliz idiomalari o'zbek maqollariga, madaniy realialar (masalan, ingliz taomlari, bayramlar, geografik nomlar) o'zbek ekvivalentlariga almashtiriladi. Masalan, «as cool as a cucumber» iborasi o'zbek tarjimalarida «sokin» yoki «befarq» so'zlari bilan berilishi kuzatildi.

Ikkinchidan, xorijlashtirish strategiyasi ko'proq ilmiy, tarixiy va klassik adabiyot tarjimalarida qo'llaniladi: muallif nomi, davriy atamalar va madaniy tushunchalar asl shaklida saqlanib, izoh bilan beriladi. Uchinchidan, ikki strategiyaning muvozanatli qo'llanilishi — gibril yondashuv — o'zbek tarjimasida eng ko'p tarqalgan usul ekanligi aniqlandi.

MUHOKAMA

Xorijlashtirish va mahalliyashtirish o'rtasidagi tanlov nafaqat lingvistik, balki madaniy va siyosiy xarakter kasb etadi. Venuti tanqid qilgan «ko'rinmasligi» hodisasi o'zbek tarjimasida ham kuzatiladi: tarjimon izi ko'pincha matn ichida emas, muqaddima va izohlar shaklida namoyon bo'ladi. Bu holat o'zbek tarjimonining madaniy vositachi sifatidagi rolini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi.

O'zbek maktab ta'limida ishlatiladigan tarjimalar uchun mahalliyashtirish strategiyasi o'quvchilar tushunishini osonlashtiradi va pedagogik jihatdan samaraliroqdir. Biroq oliy ta'lim va ilmiy maqsadlarda ishlatiladigan tarjimalar uchun

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

xorijlashtirish manba madaniyat haqida to'liqroq tasavvur beradi. Shu sababli tarjima strategiyasini tanlashda maqsad auditoriya va matn funksiyasi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Xorijlashtirish va mahalliyashtirish strategiyalari bir-birini inkor etmaydigan, balki bir-birini to'ldiruvchi yondashuvlardir. O'zbek adabiy tarjimasida gibrid yondashuv — ikki strategiyaning maqsadga qarab muvozanatli qo'llanilishi — eng samarali usul sifatida tavsiya etiladi. Kelajakda o'zbek tarjima siyosatida ushbu ikki strategiyaning qo'llanilish mezonlarini rasmiylashtiruvchi metodologik ko'rsatmalar ishlab chiqish ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. Shliermaker, F. (1813/2012). On the Different Methods of Translating. In L. Venuti (Ed.), *The Translation Studies Reader* (3rd ed., pp. 43–63). Routledge.
2. Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. John Benjamins.
3. Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. Routledge.
4. Berman, A. (1990). La retraduction comme espace de la traduction. *Palimpsestes*, 4, 1–7.
5. Bassnett, S. (2002). *Translation Studies* (3rd ed.). Routledge.